

beeld: Imagesource, HH

Campagnes voor veilig vrijen in Zuid-Afrika

WK voetbal zet aids in het licht

Eva Poelman

Zuid-Afrika is gastheer van het wereldkampioenschap voetbal in 2010. Het land doet er alles aan om daarmee toeristen te trekken. De risico's van hiv en aids bleven hierbij lang onderbelicht. Maar inmiddels komen er voorlichtingscampagnes op gang.

In delen van het land ligt de hiv-prevalentie tussen de 30 en 40 procent

Zuid-Afrika neemt het WK-evenement serieus en is al geruime tijd bezig met de voorbereidingen. Veiligheid en vervoer zijn belangrijke aandachtspunten. De regering heeft zelfs een nieuw ministerie (Politie) in het leven geroepen om de veiligheid te vergroten. Ook het belang van veilige seks krijgt sinds enige tijd aandacht. Het land heeft dan ook het grootste absolute aantal hiv/aids-geïnfecteerden ter wereld: 5,7 miljoen mensen. Bijna een vijfde van de inwoners is besmet met het humane immunodeficiëntie virus (hiv) (zie tabel op blz.

2038). Onder zwangere vrouwen is de infectiegraad het hoogst: bijna 30 procent is besmet. En in een groot deel van het land ligt de prevalentie van hiv tussen de 30 en 40 procent. Dan zijn er nog een miljoen aidswezen, kinderen van wie de ouders zijn overleden aan aids. De levensverwachting in Zuid-Afrika is laag, voor vrouwen 56 jaar en voor mannen 51 jaar. En 52 procent van alle sterfgevallen is het gevolg van aids. Het zijn cijfers waar Marijke Wijnroks, aids-ambassadeur van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Louise van Deth, directeur van Stop Aids Now! zich dagelijks mee bezighouden. 'Die cijfers drukken je met je neus op de feiten', zegt Van Deth.

Aids wereldwijd			
epidemiologie hiv	Nederland*	Zuid-Afrika	wereld
prevalentie	0,2%	18,1%	0,6%
aantal infecties	21.500	5.700.000	33.000.000
aantal sterfgevallen per jaar	100	350.000	2.100.000

Cijfers uit 2007. Bron: www.unaids.org
 * Cijfers uit 2008. Bron: Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieu

De bestrijding van aids in Zuid-Afrika vereist een brede aanpak waarbij ongelijkheid en de positie van mensen een rol spelen.

beeld: Corbis

Medisch Contact spreekt Wijnroks en Van Deth samen aan de telefoon. De één zit in Vietnam en de ander in Frankrijk. Zo'n teleconferentie doen de drukbezette vrouwen wel vaker, 'anders is het zo'n gereis.' De Nederlandse regering werkt veel samen met Stop Aids Now! op het gebied van voorlichting en preventie. Zo ook voor een campagne om Nederlandse supporters te wijzen op het belang van veilig vrijen in Zuid-Afrika.

Tijdens het WK verwacht Zuid-Afrika zo'n half miljoen buitenlandse supporters, en 25.000 daarvan zullen vanuit Nederland komen. 'We weten uit onderzoek dat onder invloed van alcohol de onveilige seks toeneemt. Bij voetbalwedstrijden en grote evenementen wordt vaak

veel gedronken. Dat is iets waar we ons zorgen om maken', legt Van Deth uit. 'Als mensen onveilige seks hebben, lopen ze risico, daarvan moet men zich bewust zijn. In Zuid-Afrika is de werkelijkheid namelijk wel anders dan in Nederland.'

Veelkoppig monster

Nederland geeft veel geld uit aan ontwikkelingsprojecten op het terrein van hiv/aids in Zuid-Afrika. 'Vooral innovatieve projecten die zich richten op preventie worden gesteund. De bekende preventieve maatregelen als "onthouding, gebruik condooms en wees trouw aan je partner" hebben niet voor drastische teruggang in het aantal nieuwe infecties gezorgd. Daarom is het belangrijk nieuwe initiatieven te steunen', legt Wijnroks uit. 'Een voorbeeld is een project waarin meisjes van 14 tot 18 jaar financieel worden gestimuleerd om op school te blijven. Wanneer ze toetsen halen en actief participeren worden ze beloond met een soort studiefinanciering. Dat werkt op verschillende manieren: veel meisjes zoeken bevestiging in een relatie met vaak een oudere man en gaan van school af omdat ze zwanger zijn. Door langer op school te blijven krijgen ze zicht op een toekomst, staan ze sterker in hun schoenen en kunnen ze beter onderhandelen over condoomgebruik of helemaal geen seks.' Van Deth vult aan: 'In Zuid-Afrika is vruchtbaarheid een belangrijk thema, meisjes willen "bewijzen" dat ze vruchtbaar zijn, daarom is vroeg zwanger worden interessant. Als zij beter opgeleid en voorgelicht zijn, zullen ze verstandiger keuzes voor hun eigen leven maken.'

Met één project ben je er echter niet en het bestrijden van aids heeft veel kanten. Van Deth: 'Wij zeggen altijd: het is een veelkoppig monster. Doordat hiv een seksueel overdraagbare aandoening is waaraan stigmatisering en discriminatie kleven, moet je een heel brede aanpak hebben, waarbij ongelijkheid en de positie van mensen ook een rol spelen.'

Campagne

Voor de supporters die naar het WK 2010 gaan zullen Stop Aids Now! en Soa Aids Nederland een campagne opzetten. Die zal zich met name richten op voorlichting over veilig vrijen. Hoe die er precies uit gaat zien is nog niet bekend. Van Deth: 'Begin 2010 verwacht ik daar meer informatie over te hebben.'

De WK-gangers zullen op de hoogte worden gebracht via plaatsen en organisaties waar ze vanwege hun reis naar Zuid-Afrika toch al zouden komen: bij de kaartverkoop, op Schiphol

SAMENVATTING

- Het WK 2010 kan gebruikt worden als springplank naar een betere aanpak van hiv/aids in Zuid-Afrika.
- Het land is zich daarom uitgebreid aan het voorbereiden op het evenement.
- Tegelijkertijd maakt men zich zorgen dat buitenlandse supporters geïnfecteerd zullen raken.
- Zuid-Afrikaanse organisaties en Stop Aids Now! bereiden daarom een voorlichtingscampagne aan het voor.

en via reisorganisaties. Wijnroks: 'Daarnaast zal ook gebruik worden gemaakt van de reguliere voorlichtingskanalen van het ministerie van Buitenlandse Zaken die op de website van het ministerie te vinden zijn.' Dat die bestaande middelen niet voldoen en erg summier zijn in hun informatievoorziening over hiv/aids, erkent Wijnroks. Dat zal echter gaan veranderen in de aanloop naar het WK, zegt zij toe.

Ambitieuze aanpak

Zuid-Afrika heeft hiv/aids lange tijd genegeerd en daarop heeft de overheid van alle kanten kritiek gehad. In de huidige aanpak, onder leiding van minister van Volksgezondheid Aaron Motsoaledi, zijn echter serieuze plannen gemaakt om de gezondheidszorg in het land drastisch te verbeteren. In het 'HIV&Aids and STI National Strategic Plan' worden de doelen beschreven ten aanzien van hiv/aids en seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's). De kern: in 2011 moet de incidentie van hiv/aids met 50 procent zijn afgenomen en krijgt 80 procent van de mensen die dat nodig hebben ook daadwerkelijk medicatie.

'Ik hoop dat dit een realistisch plan is, maar een ambitieus plan is het zeker', zegt Wijnroks. 'De afgelopen jaren is er veel te weinig geïnvesteerd, en de overheid deed erg z'n best om het probleem te ontkennen. Zuid-Afrika erkent nu dat er een probleem is, maar als dat besef eerder was gekomen, was het veel makkelijker geweest om een verschil te maken.'

Crisis

Veel Zuid-Afrikanen zien het WK als een mogelijkheid om de bewustwording van hiv/aids te stimuleren. De oud-voetballer Ronny Zondi opende op 18 november een symposium over hiv/aids en het WK.

Hij zei: 'In tegenstelling tot wat de media ons willen doen geloven – dat de statistieken over hiv/aids verzonden zijn en worden verspreid door de president en minister van Volks-

gezondheid – is de National Aids Council zich ervan bewust dat er een crisis is en dat die ons allemaal aangaat. Sommige journalisten doen hard hun best om dit te ontcrachten. Wij zijn het daar niet mee eens, absoluut niet. Het WK biedt bij uitstek gelegenheid om voetballers, politici en fans naar de voorgrond te brengen in de strijd tegen de hiv/aids-pandemie.'

Zondi is lid van de commissie (Sport and Entertainment Sector Steering Committee) die

sport gebruikt om hiv/aids aan te pakken. Deze commissie is een van de negentien commissies van de Zuid-Afrikaanse National Aids Council (Sanac), een organisatie waarin overheid, medici en niet-gouvernementele organisaties samenwerken om het voornoemde National Strategic Plan ten uitvoer te brengen.

Tijdens het symposium van 18 november is besloten samen te werken met de FIFA, vertelt William Mapham. Hij is hoofd communicatie van de Reproductive Health and HIV research unit van de Witwatersrand Universiteit in Johannesburg. 'Op de bijeenkomst zijn de plannen voor het WK, voor zowel de Zuid-Afrikaanse burgers als de toeristen besproken. Alle betrokken organisaties maken zich zorgen dat toeristen besmet raken met hiv. We raden de supporters daarom aan om hun eigen condooms mee te nemen als ze naar Zuid-Afrika komen.'

Show me your number

De coördinator van de Sport and Entertainment commissie, Mabalane Mfundisi, vertelt bevlogen over de mogelijkheden om het WK te gebruiken als springplank naar een beter bewustzijn van hiv/aids. 'Een van de meer dan honderd campagnes die we steunen is *Show me your number*. In dit project wordt de heldenstatus van voetballers gebruikt om aandacht te vragen voor hiv/aids. De juniorspelers van het Zuid-Afrikaanse nationale team gaan het land in om te voetballen met de mensen, geven informatie over hiv/aids en vertellen hoe belangrijk het is je hiv-status te weten. Als mensen zien dat hun helden zich laten testen, dan wordt de drempel voor hen lager om zich ook te laten testen. Meestal komen zo'n vijf-honderd mensen op die acties af, daarvan laat 30 tot 50 procent zich testen. Dat percentage moet omhoog, maar we verwachten dat dat in de aanloop naar het WK gaat gebeuren. Dat president Jacob Zuma zich binnenkort in het openbaar op hiv zal laten testen, zal daaraan bijdragen.'

Ook het lot van toeristen trekt de commissie zich aan. Mfundisi: 'De medische staf is voorbereid, we hebben contacten met hotels en zorgen voor voorlichting op het vliegveld. Zodra mensen aankomen zien ze de voorlichtingsstands, we verstrekken condooms en zorgen dat folders worden uitgedeeld in de stadions en horeca. Als er toch iets misgaat en een toerist bang is voor besmetting, is direct medische hulp beschikbaar. We willen dat mensen naar Zuid-Afrika komen om te genieten van het WK, zonder angst voor hiv/aids.'

**Als voetbalhelden
zich laten testen, wordt
de drempel lager**

Websites met aanvullende informatie vindt u bij dit artikel op www.medischcontact.nl.